

The Abraham and Millie Arbesfeld  
**Kollel and Midreshet**  
**Yom Rishon**

Sunday Morning Learning Program

[WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG](http://WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG)  
[WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG](http://WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG)

*Halachot of the 9/11*  
*Agunot: Corresponding*  
*With the Gedolim of*  
*Eretz Yisrael*



Rabbi Mordechai Willig  
יב' אלול תשע"א • September 11, 2011

**(1) מש' – מס' יבמות (קכ).**

אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם, אע"פ שיש סימנין בגופו ובכליו.

**(2) גמ' שם (קכ):**

מר סבר: סימן מובהק, ומר סבר: לאו סימן מובהק. ולהך לישנא דאמר רבא סימנין דאורייתא, הא קתני: אף על פי שיש סימנין בגופו ובכליו! גופו - דארוך וגוץ, כליו - דחיישינן לשאלה. ואי חיישינן לשאלה, חמור בסימני אוכף היכי מהדרינן? לא שיילי אינשי אוכפא, דמסקיב ליה לחמרא. מצאו קשור בכיס ובארנקי ובטבעת היכי מהדרינן? טבעת - חייש לזיופי, כיס וארנקי - מנחשי אינשי ולא מושלי. ואיבעית אימא: כליו - בחיורי וסומקי.

**(3) מש' (קכא).**

נפל למים, בין שיש להן סוף בין שאין להן סוף - אשתו אסורה. אמר רבי מאיר: מעשה באחד שנפל לבור הגדול, ועלה לאחר שלשה ימים. אמר רבי יוסי: מעשה בסומא שירד לטבול במערה וירד מושכו אחריו, ושהו כדי שתצא נפשם והשיאו את נשותיהם. ושוב מעשה בעסאי באחד ששלשלוהו לים, ולא עלתה בידם אלא רגלו, אמרו חכמים: מן הארכובה ולמעלה - תנשא, מן הארכובה ולמטה - לא תנשא.

**(4) גמ' (שם)**

אמר רב אשי, הא דאמרו רבנן: מים שאין להם סוף אשתו אסורה, הני מילי באיניש דעלמא, אבל צורבא מרבנן לא, אי דסליק - קלא אית ליה. ולא היא, לא שנא איניש דעלמא ולא שנא צורבא מרבנן, דיעבד אין, לכתחלה לא.

**(5) תוס' (שם)**

ולא היא לא שנא צורבא מרבנן כו' - ואף על גב דרובייהו צורבא מרבנן אי סליק קלא אית ליה מכל מקום לא חיישינן לאותו רוב ולא תנשא לכתחלה כמו גבי (רוב) גוססין דאין מעידין עליהן אף על פי שרובן מתים.

**(6) גמ' (קכא):**

תנו רבנן: נפל לתוך כבשן האש - מעידין עליו...

אמר רב אשי, שמע מינה: הא דאמור רבנן מים שאין להם סוף - אשתו אסורה, הני מילי לכתחלה, אבל אי נסיב - לא מפקינן לה מיניה.

**(7) שלחן ערוך – אבה"ע (יז:כד)**

מצאוהו הרוג או מת, אם פדחתו וחוטמו ופרצוף פניו קיימים, והכירוהו בהם שהוא פלוני, מעידין עליו. ואם ניטל אחד מאלו, אע"פ שיש להם סימנים מובהקים ביותר בכליו, אינם כלום דחיישינן לשאלה. ואפילו היו להם סימנים בגופו, ואפילו שומא, אין מעידין עליו. אבל היו להם בגופו סימנים מובהקים ביותר, מעידים עליו. הגה: כגון שהיה לו יתר או חסר או שינוי באחד מאיבריו. אבל קטן או ארוך או חיוור וסומק, לא הוי סימן מובהק (תשו' הרא"ש כלל נ"א). ואפי' ק' סימנים שאינן מובהקים אינם כלום, ואפי' להצטרף לשאר אומדנות המוכיחות אינם כלום (פסקי מהרא"י סימן קפ"א / קס"א / ורכ"ד). גבשושית גדולה על חוטמו, או שחוטמו עקומה הרבה או כדומה לזה, הוי סימן מובהק. אבל מעט עקומה, לא (שם סימן רל"ד) וה"ה לרושם שבגופו או באחד מאיבריו. אבל שינים גדולים, אע"פ שגדולים הרבה, לא הוי סימן מובהק (סימן קס"ה / קס"א / בפסקי מהרא"י). וכל סימן המהני בישראל המעיד, ה"ה בעובד כוכבים המסיח לפי תומו. (בתשובת מוהר"ם בהל' נשים ומוהר"ם פאדווה סימן ב' / י"ט / ול"ו).

**(8) פתחי תשובה שם (סקכ"ה)**

עוד האריך הר"ב מה"צ ס"ק צ' בענין אם יש לחוש לשאלה במילי דרבנן כגון במים שאל"ס כדומה ודעתו להקל דבמילי דרבנן ל"ח לשאלה וכמו שצדדנו בדין הסימנים שיש לסמוך על סימנים אמצעים במילי דרבנן (כאשר יבואר לקמן) וכ"ש בזה שדעת כמה פוסקים דל"ח לשאלה כלל ומ"ש הרמ"א סעי' ל"ב בהגה בדין נטבע במים דל"ח לשאלה משום שראוהו שנטבע בבגדים אלו י"ל דשם איירי בחששא דאו' כגון שלא שהו עליו עד שת"נ וכדאיתא בסעיף ל"ד בהגה ועדיין צ"ע ע"ש. גם בתשו' נו"ב סי' מ"ג העלה כן דל"ח לשאלה באיסור דרבנן דחשש שאלה הוא רק ספק ובדרבנן סמכינן לקולא ועוד דבממון ודאי לא חיישי' לשאלה ואיסור דרבנן לא חמיר מממון. וגדולה מזו כתב בנו"ב שם דהא דחוששין לשאלה ולא אמרי' חזקה כל מה שנמצא אצל אדם הוא שלו כמ"ש בח"מ סי' צ"ט ס"א וגם לחשש מכירה ומתנה יש חזקה הסותרת חזקת מרא קמא היינו משום דיש ג"כ חזקה לאידך גיסא חזקת א"א ולכן אוקמינן חזקה נגד חזקה וחיישי' לשאלה ולפ"ז היכא דנסתר חזקת א"א ודאי לא חיישי' לשאלה ולא למכירה. ומעתה מי שנפל למים שאל"ס אף שלא שהה הרוואה עד כדי שת"נ אבל עכ"פ ראה שכבר הוא לגמרי תחת המים ונעלם כל גופו תחת המים זמן מה אף שעדיין דינה שאפילו נשאת תצא כיון שלא שהה כדי שת"נ מ"מ שוב אינה בחזקת איסור כי כבר איתרע החזקה והרי הוא ספק חי ספק מת וכיון שהוא ספק דאורייתא לכך אפי' נשאת תצא אבל כיון שאין כאן חזקת איסור דומכים על הכרת הבגדים ולא חיישי' לא לשאלה ולא למכירה כי אמרינן חזקה מה שנמצא אצל אדם הוא שלו וגם אמרינן חזקת מרא קמא ולא מכרן ולא השאילן ע"ש וכ"כ עוד בנו"ב תניינא ס"ס ס"א ע"ש. והנה דברי הרמ"א דסי' ל"ב הנ"ל לא ידעתי ליישבם לפי דעתו וצ"ע כעת:

**(9) חלקת מחוקק – אבה"ע (קמב:קז)**

דחיישי' לשאלה – סתם וכתב אפילו ארנקי ושאר כלים דאמרינן ביבמות (דף ק"ך ע"ב דלא מושלי אינשי אפ"ה חיישינן הכא דעכ"פ לא הוי סימן מובהק גמור ולא דוקא לשאלה דה"ה למכירה או לאבידה חיישינן הכי ועיין בפסקי מהרא"י סי' קס"א משמע קצת דלא חיישינן לשאלה באותן כלים הנזכרים בגמרא' (דהיינו ארנקי וכיס וטבעת ואוכף):

**(10) שם (ס"ק קז')**

מת וקברתיו נאמנת - אפילו להרמב"ם דפסק לעיל דאשה במלחמה אינה נאמנת אפילו בקברתיו ברעבון מודה דנאמנת אף על גב דרעבון גריעא ממלחמה לענין מת על מטתו וכבר נתנו טעם לדברי הרמב"ם בזה עיין בתשובת הרב המזרחי מ"ש בזה:

**(11) פתחי תשובה שם (ס"ק קלג')**

וע"ש עוד שכ' וז"ל גם זכורני כי בימי חרפי עת היותי בית כבוד מו"ר הגאון מהר"ח ז"ל מוולאזין נשאלה שאלה כענין זו באחד שנפל מהגשר שהיה גבוה הרבה מהקרח ונפל מהגשר על הקרח ומהקרח לתוך המים ונאבד ולא נמצא וצידד להתיר מטעם תרי רובא היינו דנפילה גבוה ב' קומות רובן למיתה מהך דבית הסקילה כו' ומדין טריפות הנפולה שהוא הל"מ ובהדי ריעותא דמים שאל"ס והאריך בזה תשובה וכדומה שהותרה האשה אז בהסכמת כל חכמי ווילנא וידעתי כי ימצא בזה צדדים להחמיר מאיזה תשובה האחרונים אך אין לחוש כ"כ במים שאל"ס דרבנן ויש לסמוך על המקילין במקום עיגון עכ"ל וקצת חידוש בעיני שלא הזכיר דברי התוס' ביבמות קכ"א ע"א בד"ה ולא היא דמבואר שם דאפילו בתרי רובא לא תנשא לכתחילה ע"ש מיהו אפשר לחלק וצ"ע:

**(12) שו"ת אגרות משה – אה"ע ח"א (סי' מא')**

ולכן הנכון לע"ד דתרווייהו איתנהו בכל משאל"ס דעצם ההצלה הוא מעוט המצוי אבל שיהיה ניצול ומ"מ יהיה נאבד זכרו זה אינו מצוי דכל העובדות שהובאו בגמ' נמצאו תיכף, וכן משמע ברמב"ם פ"ז מנחלות ה"ג דרק באבד זכרו יורדין לנחלה וא"כ צריך לומר משום שבלא אבד זכרו הוא מעוט המצוי.

וסברי התוס' והרא"ש דעל אינו מצוי בתחלה לא היו גוזרין כלל אף לחומרת א"א אבל כיון שעצם ההצלה הוא מעוט המצוי כזה שיש לגזור בשבילו אף בשאר איסורין וצריך לאסור איזה זמן עד שיתחשב אבד זכרו שיצא מכלל מעוט המצוי האריכו לגזור משום חומרא דא"א אף כשאבד זכרו כיון שעכ"פ יש קצת ספק אף שהוא מעוט שאינו מצוי שבתחלה לא היו חוששין לגזור בשביל זה אף מצד חומרא דא"א, אך אם לא היה כלל ספק לא היה שייך לאסור באבד זכרו אף שהיה נמצא שצריך ליתן זמן וגם דברים לשעורין אבל כיון שיש קצת ספק אסרו בחומר א"א שלא ליתן לשעורין, וכדמצינו כעין זה בקידושין דף י"א בתוס' תירוץ הר' משה מנרבונא עיי"ש.

ולכן היו סבורין ר' אשי ול"ב דר' נחמן בצורבא מרבנן וחסא דהוא גברא רבא אף שודאי גם בהו היתה אסורה איזה זמן עד שאפשר להודע כדאיתא במרדכי עיי"ש מ"מ אחר שעבר זמן גדול שהיה נשמע ממנו אם היה ניצול ליכא שוב ספק כלל ואין שייך ממילא לאסור אף שהוא לשעורין. ומה שמסיק הגמ' דלא שנא הוא משום דגם בהו איכא קצת ספק כדכתבו התוס' שם דיש מעוט שאף בגברא רבא לא נשמע אלא לרובייהו ואף שנקטן הספק משאר גברי מ"מ שייך למיגזר להאריך האיסור שכבר גזרו.

והנה ודאי דוחק לפרש שר' אשי ול"ב דר"נ יפלגו ויסברו שאף מעוט שאינו מצוי ליכא בצורבא מרבנן וגברא רבא, ולכן מסתבר לפרש בטעם מחלקותם למאי דפירשתי בטעם התוס' והרא"ש שמתחלה לא היו גוזרין במעוט שאינו מצוי ורק אחרי שהוצרכו לגזור איזה זמן שהיה אז מעוט המצוי האריכו האיסור גם אחר שנעשה אינו מצוי לכן סברי ר' אשי ול"ב דר"נ דשייך זה רק בסתם אדם שאף שג"כ באבד זכרו הוא מעוט שאינו מצוי מ"מ הוא רק מצד אותו הרוב עצמו שאסרו מתחלה דהא אחרים אין מרגישים בהם שישמעו שניצולו אלא מחמת דהרוב שניצולין באין לביתם ולכן כיון שמחמת זה שאינם בביתם הוצרכו לאסור איזה זמן כשעדין היה מעוט המצוי לא נתנו לשעורין מצד חומר דא"א ואסרו מחמת זה אף כשנקטן המעוט כ"ז שיש קצת ספק שהוא לרוב הפוסקים גם לעולם אף שעתה הוא אינו מצוי, אבל בצורבא מרבנן וגברא רבא שיש קלא מאחרים מחמת שמרגישים בהם בכל מקום שימצאו שעל ספק מעוט זה לא אסרו עדין ולא הוצרכו לאסור דכשיבא הזמן שכבר יש להיות קלא אם איתא דסליק הוא תיכף מעוט שאינו מצוי שבשביל זה אין לגזור בתחלה. ומחשבי זה לגזרה שבתחלה משום שמה שגזרו מתחלה היה על הרובא מזה שלא בא לביתו שהיה מצוי איזה זמן מחמת שניצול למקום רחוק וגם אולי נחלה או נזדמן מקרה אחר המצוי שלכן נתאחר והאריכו בו האיסור אף על האינו מצוי אבל על הרובא דאם איתא דסליק קלא אית ליה לא גזרו כלל דעדין לא היה כלל רוב זה ותיכף כשהיה צריך להיות קלא שהוא רק בעבר איזה זמן הוא תיכף אינו מצוי שאין לגזור. לכן סברי שמתרת אשת צורבא מרבנן ואשת גברא רבא. והגמ' שמסיק דלא שנא סובר דלא נחשב זה כרוב אחר אלא כנקטן המעוט מאחר דעכ"פ גם אשת צורבא מרבנן ואשת גברא רבא היתה אסורה איזה זמן משום שאזלינן בתר האיסור למעשה שכיון שעכ"פ היתה אסורה האריכו האיסור כ"ז שיש קצת ספק.

ונמצא שמר' אשי ול"ב דר"נ יש ללמוד שלכו"ע בשביל מעוט שאינו מצוי לא היו גוזרין בתחלה דרק היכא דכבר גזרו בשביל מעוט המצוי אך שניתוסף רוב אחר פליגי במסקנא על ר' אשי ול"ב דר"נ וסברי דשייך לגזור/לגזור/ דנחשב רק כנקטן המעוט שאינו כלום אבל אם בתחלה היה מעוט שאינו מצוי כזה לא היו גוזרין לכו"ע. והיא ראייה גדולה לשיטת התוס' והרא"ש כדבארתי...

וניחא לפ"ז שיטת הרבה אחרונים שבתרי רובי תנשא לכתחלה שלכאורה תמוה דהא מסקנת הגמ' דלא שנא ואסורה לכתחלה אף שאיכא תרי רובי לפי התוס' ועיין בפ"ת ס"ק קל"ג שהקשה זה ונשאר בצ"ע. דלפ"ז אפשר דרק ברובא דקלא אית להו שנעשה אחר שכבר נאסרה מצד רוב דמשאל"ס אך שעתה באים להתירה מצד הרוב שנתחדש אמרינן מצד סמוך מעוטא לחזקה דלא נתחדש עדין רובא אלא ספק השקול. אבל כשנעשו תרי רובי יחד כגון בעובדא שנפל מהגשר על הקרח ומהקרח לתוך המים שהביא הפ"ת מס' קהלת יעקב בשם הגר"ח מוואלאזין וכגון עובדא דהכהו בלבו ונדחף למים שהביא שם שלא אמרינן אז סמוך מעוטא לחזקה מצד הרוב דמשאל"ס שהוא מעוט שאינו מצוי לא אמרינן ממילא באותה שעה גם לענין רוב דמת מפילה ומהכאת הקורה ולכן הוקטן המעוט עוד ביותר שיש ראייה מר' אשי ול"ב דר"נ דאם נקטן המעוט ע"י עוד רוב יש להתיר לכתחלה. וטעם המסקנא שפליג ליכא הכא ומתורץ שיטתו שפיר...

ולכן בעובדא דידן שהיה בעיר שנהרגו כולם ואף אם נזדמן שהיה בעיר אחרת הא בכל המדינה נהרגו כולם ברוב הערים ואף שנמלטו אחדים הוא מעוט שאינו מצוי, והוא איש ת"ח מפורסם ונאבד זכרו זה כמה שנים

מזמן ההוא, יש להתיר לב' הפירושים למהרש"א מטעם שהווי כתרי רובי דמשאל"ס שמצד כל רוב הוא מעוט שאינו מצוי. דבזה"ז שאפשר להודע מכל העולם במשך זמן מועט ויש מחפשים ובודקים, וגם שכל אחד רוצה לבא בכתובים עם אלו שבאמעריקא וא"י, ובפרט שיש לו קרובים גדולי תורה שודאי היה כותב להם בכל ענין וגם שישתדלו להביאו כמו שעושין כל הנשאים בחיים וגם להודע מהם אודות אשתו וזרעו אם חיים הם והיכן הם שרק ע"י שיכתוב לקרוביו אפשר לו להודע מהם, וגם יש עתונים לאין מספר הכותבים כל הידיעות וכל אחד יודע אשר יכולים לכתוב להם להודע על ידם ונתגדל אפשריות הידיעות ובמהירות הזמן אין מספר פעמים נגד זמן תה"ד ואף נגד זמן החת"ס שחדשו שאף כל אדם בזמנם הוא כצורבא מרבנן וגברא רבא בזמן הגמ' ועוד עדיף עיי"ש וא"כ כ"ש בזמננו שהוא עדיף בודאי אף כל אדם להחשיב שהוא מעוט שאינו מצוי כלל וגם שהוא גברא רבא מפורסם שגם בזמן הגמ' היה רק מעוט שאינו מצוי ונמצא שעתה אינו מצוי לגמרי מצד זה שנאבד זכרו לבד עוד יותר מרובא דמשאל"ס. ועצם הריגת כל העיר וכל המקומות שהיו שם הנאצים שלא היה מנוס ומפלט מהם בדרך טבעי קל אלא באופן רחוק ודרך נס שג"כ הוא רוב כמשאל"ס שהוא מעוט שאינו מצוי וא"כ יש להתיר למהרש"א ולהסוברים כמותו מטעם תרי רובי דכל אחד מהם הוא כמשאל"ס.